

ENTREVISTA A JOSEP TORNÉ CUBELLS

Can Puiggener, 12 de setembre del 2020

On vas néixer?

Al Molar, en un poble petit del sud de Catalunya.

Podries fer un llistat de les malalties que tens actualment?

Fa 23 anys que tinc un càncer de medul·la òssia, un mieloma múltiple controlat, ja que de té activitat baixa i de tant en tant necessita quimioteràpia. L'any 1997 és quan vaig començar a viure aquesta situació fins al dia d'avui, amb moltes vicissituds i algunes molt greus, ja que em deixa molt feble i la fragilitat propicia que agafi noves infeccions. És fàcil d'imaginar que el meu historial clínic sigui d'un volum gros. La novetat ara és que en la darrera infecció un herpes-zòster em va liquidar completament un ull i va apagant-se l'altre ull (ja el tenia malalt amb el qual pràcticament ja no llegia) per tant, estic endinsant-me en un procés que durà probablement a la ceguesa total. Acabaré sense veure ni tan sols el que tinc al plat.

L'imprescindible tractament amb quimioteràpia té conseqüències a la llarga i a mi me n'ha provocat dues malalties més: per una banda, m'ha deixat els ronyons sense funcionar i fa més de 20 anys em dialitzo, i per altra banda la intensa medicació que prenc m'ha provocat alguns atacs epilèptics, que amb més medicació estan controlats.

Amb quina freqüència has d'anar a l'hospital?

A causa de l'hemodiàlisi he d'anar a l'hospital dilluns, dimecres i divendres setmanalment durant quatre hores cada dia. A més, em toca la visita d'hematologia cada mes i mig, la visita d'oftalmologia cada mes regularment. Com que tinc asma i necessito una mica de cortisona per respirar bé, també tenia un control anual, però aquest l'he deixat de fer perquè n'estic una mica tip. Això sense comptar les vegades que hi he d'anar per imprevistos (infeccions, etc.).

Quan vas decidir ser capellà i per què?

No recordo quan ho vaig decidir. El servei a Déu sempre l'he tingut a l'horitzó, i jo mateix no em recordo d'una altra manera des que tinc consciència. Tinc molts records d'infància, i tothora m'he vist amb el desig de servir l'Església. M'era una evidència personal.

Afortunadament per a mi (cosa estranya a Europa occidental) la fe en Déu i en el seu misteri, ha estat una evidència que podria haver estat més hipotètica sense la persona de Jesús nostre Senyor, perquè per a mi Jesús ha estat i és l'argument que dissol tot dubte, ni que sé que no li faig justícia en tant que Ell és molt més que un argument.

Podries fer un petit fil històric de la teva vida com a capellà? (parròquies que has servit, on has viscut, per on t'has mogut d'Espanya, quan vas entrar a la comunitat...)

Provaré de fer-ho sintèticament. Abans d'entrar al seminari va haver-hi unencontre decisiu a la meva vida amb tres joves més de la meva edat. Amb 19 anys, els quatre joves vam decidir viure en comunitat en un suburbi. En aquell moment en la societat catalana barcelonina hi havia entre els joves catòlics molta inquietud social, especialment pels barris de l'emigració forastera. Eren els anys de la transició des de la dictadura a la democràcia espanyola. Érem un arquitecte, un biòleg, un economista i jo, que era historiador medievalista; vam anar a viure junts enmig dels pobres guanyant-nos la vida amb un treball obrer. Jo no havia anat al seminari abans d'estudiar història, perquè els meus pares s'hi oposaven, i com que la majoria d'edat aleshores era als 21 anys, vaig estudiar la carrera d'Història Medieval. Finalment, als 20 vaig poder entrar al seminari fent el primer curs de teologia i el darrer d'història al mateix temps. Com a seminarista ben aviat vaig ser enviat a un suburbi perifèric de Barcelona al llindar del mar, de fet, era un barri construït per l'ajuntament de Barcelona per allotjar les persones que havien viscut en barraques. Els quatre joves amics vam viure en aquest suburbi durant 10 anys, amb l'anuença de l'Arquebisbe de Barcelona, que em va ordenar de prevere als 27 anys. Vaig exercir allí el ministeri durant 5 anys, però quan en feia 10 que hi érem, el bisbe va deixar de recolzar el nostre estil de vida.

Aleshores, un dels 4 joves (en Llorenç) i jo vam decidir entrar a Poblet, un monestir clàssic de l'orde cistercenc, de tradició benedictina, que és la gran família monàstica occidental, d'un estil diferent al de la basiliana o la de Matta el Meskin. És un monacat molt patriarcal, disciplinat i regulat. Vam estar 5 anys a Poblet, on vaig treballar a l'arxiu. El superior va preferir que passéssim a un altre monestir del nord d'Espanya. Aquí el nou superior al cap d'altres 5 anys va forçar la nostra sortida quan jo ja estava malalt de càncer des de feia quasi dos anys, i vam tornar tots dos a la diòcesi de Barcelona, on el bisbe ens va acollir i vam seguir servint l'Església allí. Vaig anar a una parròquia clàssica i convencional de molta feina, on hi vaig estar 12 anys.

Simultàniament, durant aquest temps servia la diòcesi aprofitant la meva preparació universitària: de manera que vaig investigar i ensenyar a la Facultat de Teologia.

Amb els anys ja no podia resistir tant treball, el senyor bisbe em va nomenar adscrit, és a dir, capellà que col·labora sense gaires responsabilitats, i em va enviar en una parròquia a prop de l'Hospital on em dialitzava. En el nou destí simplement atenent algunes sol·licituds individuals i puntuals, es va produir una petita reanimació: alguns joves van fer el procés de catecumenat d'adults, es va iniciar un grup de joves que es trobaven (i encara es troben) un cop al mes... El clergat hispà està més acostumat a organitzar activitats grupals sobre el supòsit de la fe de la gent que no pas a iniciar en la fe personalment. En comptes de pescar amb canya, encara volem pescar amb xarxa, quan en realitat les xarxes ja s'han foradat totes. Pots pescar molts peixos de cop, però s'escapen tots.

Encara estava a la primera parròquia quan el Llorenç (monjo com jo) em va consultar la conveniència d'anar a conviure (compartir àpats, pregària, formació,...) per fer un discerniment vocacional amb un noi i dues noies. Per l'amistat amb el Llorenç,

vaig tenir una relació viva creixent amb aquest petit grup, al qual s'hi van anar afegint alguns altres nois i noies, i finalment també jo.

A quina edat vas tenir la primera malaltia?

No explicaré els problemes d'infància, però el càncer crònic em va començar als 41 anys.

Com va influenciar la malaltia en el teu servei ministerial?

Aparentment poc, és a dir, justament perquè he tingut una malaltia que durant una colla d'anys (especialment els 12 de Vilapicina) el meu estat de salut era bastant acceptable (tot i que cada dos anys donava algun ensurt important -infecció greu amb perill de vida...-) i jo era més jove (entre 42 i 54), vaig poder exercir de prevere de forma normal: dormia a terra anant d'excursió, tenia reunions fins entrada la nit, podia fer una vida sacerdotal aparentment normal i ningú notava que estava malalt.

Has notat alguna contradicció o combat interior a nivell anímic i espiritual al veure les teves limitacions i impediments en l'exercici del ministeri sacerdotal?

Jo mai he gaudit de dons preternatural. No he tingut ni visions, ni experiències emocionals volcàniques, però sí que he tingut un do tota la vida, sense inflexions, que és una possessió tranquil·la i pacífica de la fe. Sempre m'he cregut el que predico. Mai no he pensat que l'Església s'equivoqués en qüestions importants de fons (l'Església s'equivoca en moltíssimes coses, però en les importants Déu l'assisteix). Mai no he perdut la confiança en què l'Esperit Sant guia la meua vida i la de l'Església. Per tant, sempre he tingut una acceptació assossegada i tranquil·la de les limitacions. M'agrada dir sovint que tot és propina, que Déu no deu res a ningú. Si en l'oceà mineral que és la creació hi ha un puntet de vida, i en aquest puntet de vida hi som uns micos amb vida conscient que tenim ànima, que participem de la llibertat divina, que som imatge i semblança de Déu; això és tot regal! Jo ho visc així. Alhora, entenent la relació personal que Déu vol establir amb nosaltres, tendixo a pensar que Déu no dóna ni exigeix el mateix a cadascú, perquè reparteix les gràcies a cadascú tal com Ell vol, com en la paràbola del propietari que se'n va i dóna diferents talents a cadascun dels servents: a un li dóna més, a un altre no tant, i a l'altre molt menys. Hi ha el que hi ha, i tot és regal: treu partit del que t'ha tocat. M'han arribat les malalties i les he anat entomant sense més, no m'han plantejat grans enigmes. En canvi, hi ha un altre tipus de patiment que m'ha inquietat més: l'incomprensible sofriment dels innocents, dels infants, les víctimes d'abusos sexuals, de la misèria extrema... Però les meves coses no em fan patir així, sóc un privilegiat. Déu m'ha donat una manera de ser prou sòlida per anar-les acceptant fins a la mort, crec.

Alguna vegada has perdut la joia?

No. Sóc una persona que faig molta broma per prescripció del psicòleg (de fet un bon consell), perquè tendixo a ser seriós, i fins sever. En realitat no m'han deixat mai l'alegria ni la serenitat: la joia cristiana que les coses tenen un sentit, de què tenim un origen que és una bellesa i un destí que encara ho és més... En mi l'alegria ha estat sempre un bé estable. No n'he tingut mai cap eclipsi total: alguna vegada veus més claror i alguna altra veus més ombra, però d'eclipsi total no n'he tingut cap.

Quines descobertes espirituals has fet tu a través de les limitacions físiques (la malaltia, vulnerabilitat i feblesa)?

Jo no sóc un vitalista, tot i que mon pare ho era, per a ell salut, força i bellesa eren béns importants. Abans de la malaltia ja no era un vitalista. Suposo que l'educació platònica m'ha influenciat força (encara que no vaig ser educat amb l'odi del cos) i he trobat aquest aspecte secundari. A casa meva s'ha donat més importància al coneixement. He pogut viure la malaltia i les limitacions sense una grandíssima frustració a causa de la primacia dels béns del coneixement i la vida de fe. No m'he entristit mai. I una de les sorpreses grates ha estat que, malgrat la fragilitat i les greus limitacions, he pogut portar 24 anys de molt servei, i això m'ha donat alegria i me'n sento afortunat. Ara que per força he de rebre alguns serveis, tinc més dificultat per acollir-ho. Disposo de més hores per pregar i no m'avorreixo, però està bé haver pogut fer serveis pastorals tal com ho requereix la vocació: m'ha donat alegria. Ara bé, no sóc gaire activista, i per tant, quan una cosa no la puc fer, la deixo de fer sense problemes.

Què respons a les persones que et demanen com es pot entendre la voluntat de Déu veient el teu itinerari ple de malaltia?

No m'agrada gens explicar la voluntat de Déu. Sempre he percebut Déu com un gran i profundíssim Misteri. Immens com un oceà. Sabem alguna cosa important d'aquest Misteri, és tot allò que ens diu a través de la humanitat del Crist. Però això no suprimeix pas totes les preguntes. Respon a les essencials per orientar-nos en aquest món, però això no vol dir que ja tinguem explicació per a tot. Hi ha coses que són objecte de confiança, i és al que ens convida Jesús a l'Evangeli constantment: no a explicar la voluntat de Déu, sinó a confiar-hi, no a entendre-la, sinó a refiar-se'n, de la mateixa manera que un infant no entén quan el pare el porta als braços, però se'n refia: està segur que no el deixarà caure a terra. Una indignació experimentava de jove en veure sacerdots intentant justificar i explicar la voluntat de Déu estúpida: com aquells amics de Job. La resposta de Déu és "cal·leu, prefereixo les queixes de Job més que les vostres explicacions" perquè Job, com a mínim diu una cosa: "no ho entenc, queden coses per saber, i protesto" mentre continua amb una relació oberta a Déu. És idiota és que la criatura s'enfadi amb el Creador. Déu no ens deu res. De fet, si vols una explicació de la voluntat de Déu contempla la passió i la mort del seu Fill predilecte i aleshores potser no et quadraran tant les coses. A mi m'agrada molt la imatge del tapís: nosaltres experimentem Déu com un Misteri perquè en veiem el revers (els nusos, els fils inconnexos...) i quan es gira i veus el que hi ha, t'adones que allò del darrera tenia sentit. Jo penso que és la diferència entre el temporal i l'etern, entre aquesta vida i l'altra. En aquesta vida, la fe, abans que uns continguts dogmàtics més o menys racionals i clars, és confiança. L'element intersubjectiu que precedeix al contingut objectiu és la confiança. Abans que crec o sé això i allò, confio en Vós, em fio de Vós, com un nen es refia de son pare, sense entendre. Això és el que ens anima a fer Crist a nosaltres, i és el que va fer Ell mateix aquí. A Jesús li costava acceptar el que li estava passant -se'ns diu a la passió- però demana al Pare que es faci segons el seu disseny, no segons la seva voluntat. A mesura que avancem en el camí, sovint "a toro passat" s'il·luminen els seus dissenys i vas veient la bellesa d'aquests en la seva realització. De vegades no entenem del tot, però

podem tenir la percepció que anem bé, que Déu porta la nostra vida. I que, en definitiva, no estem fets per a la suspicàcia ni l'escepticisme, sinó per a la confiança.

Com pot una persona aprendre a pregar avui?

Tinc una espiritualitat des de la infància que és anterior a la pregària metòdica pròpia de l'espiritualitat catòlica moderna. Tampoc vaig ser criat en una família que ho resolgués tot a cop de devocions. He crescut en un sentit potent del misteri de Déu, de l'amor que li devem, no només submissió. Sempre m'ha fascinat molt la Humanitat de Crist com a gran porta d'entrada en el coneixement de Déu més enllà de les hipòtesis i deduccions humanes. Hi ha un previ: l'existència, el cosmos... "el cel parla de la glòria de Déu" (una religiositat que pots trobar fins en un animista africà), però l'argument d'explicitació definitiu és la humanitat de Jesucrist: a mi no m'ha costat mai veure'l com l'expressió perfecta de la comunicació del Pare amb la humanitat i de l'encontre que vol tenir amb nosaltres. No he trobat mai grans resistències en mi. Sempre he tingut una fe tranquil·la en l'Església, he pensat que, si jo no entenia una cosa, la clau la té la santa Església que és qui ens transmet Crist autènticament i sense traïcions notables (no em refereixo a les infidelitats morals, que n'hi ha moltes, sinó més aviat a les de la fe).

No sóc amic d'iniciar a partir d'una pregària metòdica, ni que també sóc crític amb un espiritualisme vaporós, que és el que més ven. He pensat que m'havia de limitar a animar a la gent a fer silenci, a convidar-los a assumir el risc d'escoltar, de conèixer la Sagrada Escriptura i d'intentar entendre gradualment, com cadascú necessita; he cregut que el qui ensenya de debò a pregar és l'Esperit Sant. Jo puc donar alguna pista o habilitat, però el qui ensenya a pregar cadascú és l'Esperit Sant. Ho diem en la invitació a resar el Parenostre: l'Esperit des de dins nostre **ens ensenya** a dir. Tota la vida he cregut això sense caure en espiritualitats vaporoses. Per tant, com a capellà puc donar indicacions orientadores, però la pregària personal l'ensenya l'Esperit.

Com pot algú aprendre a perdonar?

El camí més segur per motivar-te a perdonar és adonar-se que tu mateix necessites molta indulgència. Fins i tot en el cas que hagi tingut una vida moral discretament decent, per sobre de la mitjana, això sovint no val si ho compares amb els dons i privilegis que Déu t'ha donat. Per tant, veure que necessitaré molta indulgència perquè la meua resposta davant el que Déu m'ha donat gairebé sempre és tèbia i negligent, és la millor escola per aprendre a perdonar. La contemplació de l'amor incondicional del Crist i la seva donació indiscriminada (som nosaltres els qui no el volem rebre, Ell es dóna sense dir "a tu sí i a tu no") és un altre fonament important. En el nostre món contemporani ens veiem com a blanques "colometes sense fel" i en canvi som molt intransigents amb els defectes dels altres.